

**Estrès, autoeficàcia, satisfacció vital i satisfacció estudiantil en temps de
pandèmia: L'efecte de la COVID-19 en estudiants del grau d'educació
social de la Universitat de Girona**

Èlia Viladelbosch Palol

Universitat de Girona

Resum: A causa de la situació excepcional viscuda deguda a la pandèmia per COVID-19, és necessari preguntar-se quina afectació ha tingut en l'àmbit universitari. L'objectiu d'aquest estudi va ser fer una anàlisi de les diferències entre l'alumnat de primer curs i l'alumnat de quart curs d'Educació Social de la Universitat de Girona amb relació a l'estrès, l'autoeficàcia, la satisfacció vital i la satisfacció estudiantil en temps de pandèmia. Es va emprar una metodologia quantitativa i els resultats es van extreure a través de diverses Escales per mesurar els constructes objectes d'estudi. També s'hi van afegir preguntes *ad hoc* referents a qüestions sociodemogràfiques i sobre la pandèmia. Es van obtenir diferències significatives: els alumnes de primer curs van obtenir puntuacions mitjanes més altes en les variables de satisfacció vital, satisfacció acadèmica i autoeficàcia. També van obtenir majors resultats en la sensació de recolzament acadèmic i disposició d'un entorn confortable. Per altra banda, els alumnes de quart curs van obtenir resultats més alts en el factor "planificació", comprès dins l'escala d'afrontament de l'estrès acadèmic.

En conclusió, aquest estudi aporta un coneixement rellevant sobre l'afectació de la pandèmia per COVID-19 en l'àmbit universitari. En primer lloc, aporta informació de com s'han hagut d'adaptar els alumnes a la virtualitat acadèmica i les diferències significatives pel que fa a la disposició d'un entorn confortable, influït pel canvi en la mobilitat estudiantil i el lloc de residència dels estudiants. Per altra banda, l'alteració de la rutina i l'augment de responsabilitats també ha pogut incidir a nivell psicològic. Pel que fa al benestar psicològic i acadèmic, els constructes de satisfacció vital, satisfacció acadèmica i autoeficàcia poden estar interrelacionats. Per altra banda, els alumnes de quart curs disposen d'una major planificació, presumiblement influïda per la seva expertesa a l'haver viscut anteriorment altres cursos acadèmics universitaris.

Paraules Clau: Satisfacció vital, Satisfacció acadèmica, Autoeficàcia, Estrès acadèmic, COVID-19, Virtualitat

Resumen: A raíz de la situación excepcional vivida a raíz de la pandemia por COVID-19, es necesario preguntar-se cuál ha sido la afectación de esta en el ámbito universitario. El objetivo de este estudio fue hacer un análisis de las diferencias entre el alumnado de primer curso i el alumnado de cuarto curso

d'Educación Social de la Universitat de Girona en relación al estrés, la autoeficacia, la satisfacción vital y la satisfacción estudiantil en tiempos de pandemia. Se utilizó una metodología cuantitativa i los resultados se extrajeron a través de diferentes Escalas para medir los constructos objetos de estudio. También se adjuntaron algunas preguntas *ad hoc* sobre algunas cuestiones sociodemográficas y sobre la pandemia. Se obtuvieron diferencias significativas: los alumnos de primer curso obtuvieron puntuaciones medianas más altas en las variables satisfacción vital, satisfacción académica y autoeficacia. También se obtuvieron mayores resultados en la sensación de apoyo académico y disposición de un entorno confortable. Por otro lado, los alumnos de cuarto curso obtuvieron resultados más altos en el factor de "planificación", comprendido dentro de la escala de afrontamiento del estrés académico.

En conclusión, este estudio aporta un conocimiento relevante sobre la afectación de la pandemia por COVID-19 en el ámbito universitario. En primer lugar, aporta información de cómo se han adaptado los alumnos a la virtualidad académica y las diferencias significativas en la variable de "entorno confortable", influida por el cambio en la movilidad estudiantil y el lugar de residencia de los estudiantes. Por otro lado, la alteración de la rutina y el aumento de responsabilidades también han podido incidir a nivel psicológico. En relación al bienestar psicológico y académico, los constructos de satisfacción vital, satisfacción académica y autoeficacia pueden estar interrelacionados. Por otro lado, los alumnos de cuarto curso disponen de una mayor planificación, presumiblemente influida por su experiencia al haber vivido anteriormente otros cursos académicos en la universidad.

Palabras clave: Satisfacción vital, Satisfacción académica, Autoeficacia, Estrés académico, COVID-19, Virtualidad.

Abstract: Due to the exceptional situation because of the COVID pandemic, it is necessary to investigate how it has affected the university environment. The aim of this study was to analyse the differences between first-year students and fourth-year students of Social Education degree at the University of Girona in relation to stress, self-efficacy, life satisfaction and academic satisfaction during

the pandemic. A quantitative methodology was used, and the results were extracted using several scales to measure the constructs under study. Questions *ad hoc* were added, which referred to sociodemographic and pandemic issues. Significant differences were found: first-year students scored higher on the variables of life satisfaction, academic satisfaction and self-efficacy. They also obtained higher results with reference to academic support and the sense of having a comfortable environment. On the other hand, fourth-year students scored higher on the "planning" factor, which was within the academic stress management scale.

In conclusion, this study provides relevant knowledge within the study of the impact of the COVID-19 pandemic in the university environment. First, it provides information about how students have had to adapt to on-line study and significant differences related to the comfortable environment, which is influenced by the change in student mobility and the student's residence. On the other hand, the alteration of routine and increase in responsibilities may also have had a psychological impact. Which reference to psychological and academic well-being, the constructs of life satisfaction, academic satisfaction, and self-efficacy may be interrelated. In addition, fourth-year students have more planning ability, presumably because of their previous experience at university.

Keywords: Life satisfaction, Academic satisfaction, Self-efficacy, Academic stress, COVID-19, on-line study

Estrès, autoeficàcia, satisfacció vital i satisfacció estudiantil en temps de pandèmia: L'efecte de la COVID-19 en estudiants del grau d'educació social de la Universitat de Girona

Introducció

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) va declarar el març del 2020 que s'estava vivint una situació de pandèmia a causa de la COVID-19. Per motiu global i de ràpida propagació del virus, governs de diferents països es van veure obligats a adoptar mesures dràstiques per tal de protegir la salut pública de la població (Castillo i Pando, 2020).

La situació de pandèmia i les mesures adoptades han afectat de manera dràstica en l'àmbit universitari, sobretot en la cancel·lació de les classes presencials, que s'han adequat a un format virtual i han creat una "nova normalitat" en el context educatiu (Tesar, 2020). La virtualitat ha estat el remei per poder seguir amb els cursos acadèmics en una situació de pandèmia, però moltes persones de la comunitat universitària (professors i alumnes) han expressat opinions negatives pel que fa a l'efectivitat i les interaccions d'aquest nou mètode d'impartir les classes (Xiong et al., 2020).

El tancament dels centres educatius no només ha afectat la manera d'estudiar, sinó que també ha provocat grans canvis en les rutines i hàbits de vida dels estudiants, que units als factors estressants intrínsecs en el fet de viure una emergència sanitària de tal calibre, poden haver influït greument en la seva salut mental (Castillo i Pando, 2020). Els estudiants valoren la virtualitat com a una eina d'espera, però troben a faltar els vincles i els aprenentatges presencials, col·lectius i cooperatius (Aenelle et al., 2021).

La situació de pandèmia ha provocat un increment de l'estrès a mesura que aquesta s'ha anat allargant (González, 2020). En el context educatiu aquest estrès es pot definir com a estrès acadèmic, que s'entén com a situació de tensió física i emocional vinculada a les exigències acadèmiques i que pot tenir efectes sobre la percepció d'autoeficàcia dels estudiants (Pereyra et al., 2019; citat per González, 2020). Es pot definir l'autoeficàcia com a creences que posseeixen les persones sobre les seves capacitats d'organitzar i executar les

accions que els permetin aconseguir un bon rendiment en dominis específics (Bandura, 1987).

Per altra banda, el confinament ha tingut un fort impacte en la situació vital dels estudiants universitaris en l'àmbit psicològic i acadèmic. Aquesta situació vital canviant té una relació existent amb la satisfacció vital i la resiliència (Lozano et al., 2020). Es pot considerar la satisfacció vital com a una valoració cognitiva global i subjectiva que les persones fan respecte a diferents aspectes de la seva vida (Diener et al., 1999; citat per Novoa i Barra, 2015). Per consegüent, aquesta situació excepcional també ha pogut afectar a la satisfacció acadèmica, que comprèn el benestar i gaudi de les experiències viscudes com a estudiant (Lent i Brown, 2008) i que es troba estretament relacionada amb la permanència i la culminació dels estudis universitaris (Lent et al., 2007; citat per Dominguez i Campos, 2017).

Tots aquests factors poden haver-se vistos alterats a causa de la situació excepcional de pandèmia i poden haver influït de manera diferent als diversos cursos acadèmics, ja que cada un d'ells ha seguit el seu itinerari particular i han treballat en diferents mesures des de la virtualitat. A més a més, la gran part dels estudiants de primer curs no disposen d'experiències prèvies a la universitat abans d'aquest curs acadèmic i per tant no han viscut el funcionament de la universitat abans de la pandèmia. En canvi, els alumnes de quart curs sí que tenen experiències prèvies a la universitat, donat que ja han cursat tres cursos anteriorment, cosa que pot influir en les seves percepcions i punts de vista. Així doncs, l'objectiu d'aquest estudi és fer una comparativa entre el primer curs acadèmic i el quart curs acadèmic del Grau d'Educació Social de la Universitat de Girona de l'any acadèmic 2020-2021 amb relació a l'estrès, l'autoeficàcia, la satisfacció vital i la satisfacció acadèmica.

Mètode

Disseny

Transversal, observacional i analític.

Població

La població objecte d'estudi va ser la població universitària. En concret, el 79,4% dels alumnes de primer curs i el 88,2% dels alumnes de quart curs del Grau d'Educació Social de la Universitat de Girona del curs 2020-2021.

Mostra

La mostra, no probabilística, va estar conformada per 110 alumnes del primer i quart curs acadèmic del Grau en Educació Social de la Universitat de Girona de la promoció 2020-2024 i 2017-2021 respectivament i de l'any acadèmic 2020-2021. Hi va haver una totalitat de 50 alumnes de primer curs del grau i 60 alumnes de quart curs, és a dir, el 79,4% de la totalitat dels alumnes de primer curs i el 88,2% de la totalitat dels alumnes de quart curs.

Procediment

Es va accedir als estudiants a través del professorat de la Universitat i es va mantenir contacte amb les delegades de les respectives classes per fer arribar els qüestionaris en-línia. De manera presencial, es va explicar als alumnes de primer curs el funcionament i l'objectiu del qüestionari i el van respondre a través dels seus ordinadors i dispositius mòbils. Els alumnes de quart curs ho van respondre de manera virtual, contactant amb ells a través de les xarxes socials de missatgeria instantània. El qüestionari es va respondre de manera virtual, anònima i confidencial.

Instruments

Els instruments utilitzats per a realitzar el qüestionari van estar:

- Qüestionari *ad hoc* que incloïa:
 - Informació sociodemogràfica (edat, gènere, curs).
 - Accés de qualitat a internet i accés a dispositius tecnològics propis (en cas negatiu si es va fer alguna inversió).
 - Disposició d'un espai confortable per poder treballar virtualment.
 - Patiment de la COVID-19 en primera persona (en cas positiu, si hi va haver hospitalització).
 - Alteració de rutina i responsabilitats arran de la COVID-19 o d'algun cas proper de COVID-19.

- Sensació de recolzament per part dels professors de la Universitat durant l'últim any acadèmic.
- Escala de satisfacció amb la vida (SWLS) (Diener et al., 1985; Atienza et al., 2000; Pons et al., 2002). Escala autoaplicada que consta de cinc ítems per tal d'avaluar la satisfacció vital. Les respostes són de tipus Likert (1-5) des de l'1 (molt en desacord) al 5 (molt d'acord) . L'escala ha estat validada al castellà per Moyano et al. (2013).
- Qüestionari de Satisfacció Acadèmica (CSA), una adaptació al castellà del qüestionari Questionário de Satisfação Acadêmica (QSA) autoritzada per Soares i Almeida (2001) i validat per Inzunza et al. (2014). El qüestionari autoadministrable consta de 13 ítems enfocats a conèixer la satisfacció acadèmica de l'estudiant en tres dimensions: social/relacional, institucional i el pla d'estudis. Les respostes del qüestionari són de tipus Likert (1-5) sent la resposta de l'1 "molt insatisfet" i la resposta del 5 "molt satisfet".
- General Self-Efficacy scale (GSE) en la seva versió adaptada al castellà, la Escala de Autoeficàcia General (Baessler i Schwarzer, 1996). Aquesta és una escala autoadministrable amb 10 ítems amb respostes tipus Likert (0-10). L'escala té com a objectiu avaluar el sentiment estable de competència personal per gestionar de forma eficaç una gran varietat de situacions estressants (Sanjuán et al. 2000). L'escala ha estat validada en població espanyola per Sanjuán et al. (2000).
- Escala d'Afrontament Acadèmic de l'Estrès (A-CEA) (Cabanach et al., 2009). Aquesta és una escala autoaplicable de 23 ítems que avaluen com afronten l'estrès les persones i en concret els estudiants universitaris. Aquests 23 ítems es poden agrupar sota 3 grans temes: reavaluació positiva, planificació i cerca d'ajuda. Les respostes són tancades i només hi ha cinc opcions: Mai/Alguna vegada/Forces vegades/Moltes vegades/Sempre.

Anàlisi estadística

Es van emprar mesures de tendència central i dispersió (mitjanes i desviacions estàndard) per les variables quantitatives i freqüències absolutes i relatives (totals i percentatges) per a les qualitatives. Es van emprar els estadístics t de Student per a la comparació de mitjanes i el Chi Quadrat per a la comparació de les variables qualitatives. El nivell de confiança va ser del 95% i el nivell de significació de 0,05.

Aspectes ètics

Abans de la participació en el qüestionari, els participants van rebre una explicació dels objectius de l'estudi i van signar un consentiment informat. Les seves dades van ser tractades de forma anònima i confidencial en tot moment.

Resultats

Anàlisi descriptiva

Finalment van participar 110 persones, el total de la mostra i un 83,3% de la població (n=132), les quals 50 (45,5%) d'aquestes eren de primer curs i 60 (54,5%) eren de quart curs. L'edat mitjana va ser de 22,3 (DE= 4,5).

El 14,5% dels participants van ser homes (n=16) i el 82,7% van ser dones (n=91). Hi va haver un 1,8% que van respondre que eren de gènere no binari (n=2) i un 0,9 % de persones que van preferir no pronunciar-se (n=1).

Virtualitat i recolzament acadèmic

La puntuació mitjana de l'ítem sobre bona connexió i un bon accés a internet, va ser de 4,2/5 (DE=0,8). Per altra banda, en resposta a si es disposava d'un dispositiu propi adequat per a realitzar les classes i les tasques virtuals, la mitjana de la puntuació va ser de 4,6/5 (DE= 0,6).

28 persones van haver de fer una inversió econòmica per tal d'adaptar la seva realitat a les necessitats que requereix la virtualitat universitària (25,2% dels participants). D'aquestes persones, la puntuació mitjana econòmica invertida va ser de 160,30 euros i majoritàriament va ser destinada a comprar-se nous dispositius electrònics (sobretot ordinadors), adaptar un espai a casa per poder

treballar i millorar la seva connexió a internet canviant de companyia telefònica o augmentant les dades disponibles, ja que no disposaven de connexió Wi-Fi.

Finalment sobre la seva percepció de disposar d'un espai confortable i privat per realitzar les classes i tasques virtuals els alumnes van respondre amb una puntuació mitjana de 3,77/5 (DE= 1).

El sentiment de recolzament acadèmic per part del professorat va obtenir una puntuació mitjana de 3,2/5 (DE=0,9).

COVID-19

Un 10% de l'alumnat va ser diagnosticat per infecció del virus COVID-19 (n=11), però cap d'ells va haver de ser hospitalitzat per aquesta qüestió.

Els participants van considerar amb una puntuació mitjana de 2,9/5 que la seva rutina s'havia vist afectada per algun cas proper d'infecció per COVID-19 (DE=1,4). Per altra banda, van considerar amb una puntuació de 3,2/5 que si que van haver d'alterar les seves rutines, provocant això no disposar de tant temps per dedicar a la universitat (DE=1,1).

Benestar psicològic i acadèmic

La puntuació mitjana de l'Escala de satisfacció amb la vida (SWLS), va ser de 17,1/25 (DE=4) pel total de la mostra.

La puntuació mitjana pel Qüestionari de Satisfacció Acadèmica (CSA) va ser de 41/65 (DE=6,5).

Amb relació a l'Escala d'Autoeficàcia General, la puntuació mitjana va ser de 71,6/100 (DE=10,1).

Pel que fa a l'Escala d'Afrontament Acadèmic de l'Estrès (A-CEA) la puntuació mitjana general va ser de 76,8/115 (DE=12,5). La puntuació mitjana pel factor 1 (Revaluació positiva) va ser de 28,4/45 (DE=5,6), la puntuació mitjana pel factor 2 (Planificació) va ser de 26,4/35 (DE=6,1) i la puntuació mitjana pel tercer factor (Cerca d'ajuda) va ser de 21,10/35 (DE=4,10).

Anàlisi comparativa bivariada

L'edat mitjana dels participants dels dos cursos va ser diferent, sent a primer de 19,9 anys de puntuació mitjana (DE=3,2) i a quart de 24,3 anys de puntuació mitjana (DE=4,5) ($t = -5,917$; $gl = 105,4$; $p < 0,001$).

Al 1r curs hi havia un 14% d'homes ($n=7$), un 82% de dones ($n=41$), un 2% va preferir no especificar-se ($n=1$) i un 2% era gènere no binari ($n=1$). Al quart curs, hi havia un 15% d'homes ($n=9$), un 83,3% de dones ($n=50$) i un 1,7% va preferir no especificar-se ($n=1$). No es van trobar diferències en la distribució del gènere per curs ($X^2 = 1,241$; $gl = 3$; $p = 0,743$).

Virtualitat i recolzament acadèmic

Pel que fa a l'obtenció d'un dispositiu propi i adequat, els alumnes de primer van obtenir una puntuació mitjana de 4,5/5 (DE=0,8), mentre que les persones de quart curs van obtenir una puntuació mitjana de 4,7/5 (DE=0,5) ($t = -1,741$; $gl = 108$; $p = 0,084$).

Per altra banda, les persones de primer curs responien amb una puntuació mitjana de 4,2/5 (DE=0,9) pel que fa a la disposició d'un entorn confortable per a realitzar la feina virtual respecte a una puntuació mitjana de 3,5/5 (DE=0,10) de les persones de quart curs ($t = 3,962$; $gl = 196,3$; $p < 0,001$).

Quan se'ls va preguntar per la sensació de recolzament acadèmic per part del professorat, els alumnes de primer curs van obtenir una puntuació mitjana de 3,6/5 (DE=0,8) respecte al resultat de 2,8/5 (DE=0,9) dels alumnes de quart curs ($t = 5,250$; $gl = 108$; $p < 0,001$).

Benestar psicològic i acadèmic

Es van obtenir diferències significatives desglossant per cursos els resultats obtinguts en les diferents escales.

La puntuació mitjana pel que fa a l'Escala de satisfacció amb la vida (SWLS) dels alumnes de primer curs va ser de 18,2/25 (DE=4,0), mentre que la puntuació mitjana dels alumnes de quart curs en aquesta mateixa escala va ser de 16,2/25 (DE=3,7) ($t = 2,680$; $gl = 100,3$; $p = 0,009$).

Al Qüestionari de Satisfacció Acadèmica (CSA), la puntuació en el primer curs va ser de 43,5/65 (DE=5,2,) mentre que en el quart curs va ser de 38,10/65 (DE=6,8) ($t=3,944$; $gl=107,1$; $p<0,001$)

En relació a l'Escala d'Autoeficàcia General, els alumnes de primer curs van obtenir una puntuació mitjana de 73,10/100 (DE=7,10) mentre que la puntuació mitjana en els alumnes de quart curs va ser de 69,6/100 (DE=11,2) ($t=2,402$; $gl=105,5$; $p=0,018$)

En l'Escala d'Afrontament Acadèmic de l'Estrès (A-CEA) les respostes dels alumnes de primer curs van obtenir una puntuació mitjana del total de 75,9/115 (DE=12,7), mentre que la puntuació mitjana dels alumnes de quart curs va ser de 77,6/115 (DE=12,3) ($t=0,696$; $gl=102,9$; $p=0,488$)

És interessant desglossar aquesta escala per factors, ja que en el factor 2 es va obtenir una diferència significativa entre els dos cursos: la puntuació mitjana de primer curs va ser de 24,8/35 (DE= 6,9) i la puntuació mitjana de quart curs va ser de 27,7/35 (DE=5) ($t=-2,558$; $gl=108$; $p=0,012$).

Els resultats dels altres dos factors van ser pel factor 1 (Reavaluació positiva) un 28,7/45 (DE=5,7) en el primer curs i un 28,2/45 (DE=5,6) en el quart curs ($t=0,528$; $gl=103,3$; $p=0,599$) i pel factor 3 (cerca d'ajuda), el primer curs va obtenir un 22,3/35 (DE=4,5) mentre que el quart curs va obtenir un 21,7/35 (DE=5,4) ($t=0,712$; $gl=108$; $p=0,478$). Es poden observar aquests resultats a la Taula 1.

Taula 1. Descripció i comparació de les variables sociodemogràfiques i sobre el benestar psicològic durant la pandèmia.

Variable	Total M (DE)/n (%)	Curs Educació Social		Valors		
		M(DE)/n(%)		X^2 / t	gl	p
		Primer	Quart			
Edat	22,3 (4,5)	19,9 (3,2)	24,3 (4,5)	-5,917	105,4	<0,001
Gènere						
Homes	16 (14,5)	7 (14,0)	9 (15,0)	1,241	3	0,743

Dones	91 (82,7)	41 (82,0)	50 (83,3)			
No binari	2 (1,8)	1 (2,0)	1 (1,7)			
No especificat	1 (0,9)	1 (2,0)	0 (0)			
Virtualitat						
Bona connexió	4,2 (0,8)	4,2 (0,9)	4,2 (0,7)	0,561	93,2	0,576
Dispositiu adequat	4,6 (0,6)	4,5 (0,8)	4,7 (0,5)	-1,741	108	0,084
Entorn confortable	3,8 (1)	4,2 (0,9)	3,5 (0,10)	3,962	196,3	<0,001
COVID-19						
Positiu en COVID-19	11 (10)	3 (6)	8 (13,3)	1,630	1	0,202
Rutina afectada	2,9 (1,4)	2,8 (1,5)	3 (1,3)	-1,031	96,89	0,305
Augment responsabilitat	3,2 (1,1)	3,2 (1,1)	3,3 (1,1)	-0,637	105,7	0,525
Recolzament professorat	3,2 (0,9)	3,6 (0,8)	2,8 (0,9)	5,250	108	<0,001
SWLS	17,1 (4)	18,2 (4,0)	16,2 (3,7)	2,680	100,3	0,009
CSA	41,0 (6,5)	43,5 (5,2)	38,10 (6,8)	3,944	107,1	<0,001
Autoeficàcia	71,6 (10,1)	73,10 (7,10)	69,6 (11,2)	2,402	105,5	0,018
A-CEA						
Factor 1 A-CEA	28,4 (5,6)	28,7 (5,7)	28,2 (5,6)	0,528	103,3	0,599
Factor 2 A-CEA	26,4 (6,1)	24,8 (6,9)	27,7 (5)	-2,558	108	0,012
Factor 3 A-CEA	21,1 (4,1)	22,3 (4,5)	21,7 (5,4)	0,712	108	0,478
Total A-CEA	76,8 (12,5)	75,9 (12,7)	77,6 (12,3)	-0,696	102,9	0,488

Discussió

L'objectiu d'aquest estudi va ser fer una anàlisi de les diferències entre l'alumnat de primer curs i l'alumnat de quart curs d'Educació Social de la Universitat de Girona amb relació a l'estrès, l'autoeficàcia i la satisfacció vital i satisfacció estudiantil en temps de pandèmia. Les principals troballes van indicar que els alumnes de primer curs van obtenir uns majors resultats en la variable "d'entorn confortable". Per altra banda, tenien una major sensació de

recolzament acadèmic per part del professorat i van obtenir majors resultats en les variables de les escales de satisfacció vital (SWLS), satisfacció acadèmica (CSA) i autoeficàcia. Pel que fa al factor 2 de l'escala de l'afrontament acadèmic de l'estrès (A-CEA), referent a la planificació, l'alumnat de quart curs va obtenir un major resultat.

Virtualitat i recolzament acadèmic

Actualment, en l'anàlisi sociològica de les desigualtats cal tenir en compte l'element de l'accés a Internet i a les TIC, ja que les diferents formes de relació amb la tecnologia poden generar conseqüències desiguals, per exemple, en l'educació (DiMaggio et al., 2001, citat per Castaño, 2011). La divisió dicotòmica entre aquells que tenen accés a internet i els que no es pot definir amb el concepte d'"Escletxa digital" o "Digital divide" (Hargittai, 2002). En el present estudi, no es van trobar diferències entre els estudiants que van respondre el qüestionari pel que fa a aquesta qüestió, donat que entre els estudiants universitaris del primer món no existeix una escletxa salarial en el sentit clàssic del concepte, que divideix entre els que accedeixen i els que no (Castaño, 2011).

Per altra banda, hi ha hagut una adaptació de les universitats a la nova realitat, on les TIC formen part del nostre dia a dia (Marquès, 2011). Així doncs, les universitats complementen la presencialitat amb eines de suport com els "campus virtuals", cosa que dificulta anar a la universitat sense disposar d'un dispositiu adequat. Aquesta situació s'ha vist agreujada amb la situació de pandèmia, on s'ha passat a la total virtualitat. No és sorprenent doncs que els alumnes responguessin amb un 4,6/5 (DE=0,6) a si disposaven d'un dispositiu adequat i que no es trobessin diferències significatives entre les dues classes, ja que en l'educació superior la pràctica totalitat dels estudiants disposen d'infraestructures pròpies per accedir a internet (Huang i Russell, 2006; citat per Castaño, 2011).

Tot i això, cal destacar que es van trobar diferències significatives pel que fa a la disposició d'un entorn confortable, sent els de primer curs els que tenen un espai més còmode per estudiar. És presumible pensar que això és degut a la realitat actual en situació de pandèmia, ja que s'ha reduït en gran manera la

mobilitat estudiantil per garantir la seguretat sanitària (Marginson, 2020; Mok et al., 2021). És lògic pensar que la incertesa actual va portar als estudiants de primer curs a quedar-se a viure a la llar familiar. Per altra banda es planteja la hipòtesi que els de quart curs disposen d'un entorn menys confortable perquè van decidir quedar-se estudiant a la ciutat on havien iniciat els cursos anteriors i en cas que sigui lluny de casa, és presumible pensar que han conservat els seus pisos d'estudiants.

El recolzament acadèmic també resulta un factor important que influeix en molts aspectes. La percepció dels alumnes de primer va ser molt més positiva respecte a aquesta qüestió, doncs és fàcil pensar que aquesta percepció ha estat condicionada per la presencialitat adoptada durant el segon semestre del curs 2020-2021 en el curs de primer (i no en el de quart), on el contacte amb el professor ha estat molt més proper, ja que el sistema virtual complica la interacció directa i disminueix l'obertura del diàleg fluid (Olivera, 2020).

COVID-19

Un 10% de l'alumnat va ser diagnosticat per infecció del virus COVID-19 (n=11), tot i que cap dels participants va haver d'estar hospitalitzat. Els participants van veure com augmentaven les seves responsabilitats a causa del virus i com això acotava l'estona que tenien per dedicar-li a la universitat i també van veure la seva rutina alterada. Cal esmentar que el tancament dels centres educatius i el confinament domiciliari prolongat suposen canvis importants en les rutines i hàbits de la vida dels nens i adolescents (Patricio i Pando, 2020), ja que hi ha hagut un patiment d'incertesa davant de la situació actual postpandèmica així com una alteració prolongada anomenada "nova normalitat", també en gran part a causa de l'estat d'alarma (Álvarez, 2020). Tot això ha provocat malestar psicològic general en la població, però s'ha demostrat que el col·lectiu que ha empitjorat més el seu benestar psicològic han estat els joves, que també han vist com augmentava la seva irritabilitat i els problemes de concentració (Balluerka et al., 2020).

No és estrany pensar que tots aquests factors han derivat a que els participants sentissin que la seva rutina s'ha alterat i ha tingut repercussions en el temps que poden dedicar-li a la universitat.

Benestar psicològic i acadèmic

Es van trobar diferències significatives amb relació a la satisfacció vital, la satisfacció acadèmica i l'autoeficàcia entre els dos cursos, sent els de primer els que van obtenir resultats més alts i positius.

Aquests aspectes són subjectius i tenen a veure amb la percepció que en té la mateixa persona. La satisfacció vital té una estreta relació amb l'autoconcepte acadèmic, cosa que pot portar a pensar que la seva millor satisfacció vital i acadèmica i la seva percepció d'autoeficàcia tenen també una estreta relació (Casadiego et al., 2018). Per altra banda, el recolzament social percebut com a global és el factor que presenta la relació significativa més gran amb la satisfacció vital (Novoa i Barra, 2015). Aquí podem percebre una influència i relació entre la positiva percepció de recolzament acadèmic dels alumnes de primer curs i la seva satisfacció vital. Per altra banda, el recolzament acadèmic també influeix en el rendiment i autoeficàcia dels alumnes, ja que en un context acadèmic, el recolzament social, ja provingui del professorat o de la família, té un efecte positiu en el rendiment acadèmic (Aguirre et al., 2019; citat per Curuba, 2020)

Pel que fa a la satisfacció acadèmica, hi ha una sèrie de factors que donen lògica a que els alumnes de primer curs traguessin un major resultat amb una diferència significativa respecte als de quart curs. La interacció amb el professor té una forta relació positiva amb la satisfacció acadèmica (Curuba, 2020). És fàcil pensar que la percepció de l'alumnat de primer curs que va respondre que es sentien molt més recolzats pel professorat influís també en la seva satisfacció acadèmica. La satisfacció acadèmica també té a veure amb la presencialitat a causa de que les interaccions socials directes que produeixen una sensació de benestar a l'alumnat, que sent les seves necessitats respecte a l'educació cobertes (Olivera, 2020). Així doncs, la presencialitat del segon semestre en el curs de primer també va poder ser un factor que va influir en la seva percepció amb relació a aquest aspecte.

Una altra perspectiva per entendre la més baixa satisfacció acadèmica dels alumnes de quart són les poques expectatives que tenen a l'acabar la carrera. Lent et al. (2007) va desmentir la hipòtesi proposada per Lent et al. (1994) que deia que els estudiants que tenien expectatives positives respecte a un esdeveniment determinat (per exemple, graduar-se) tenien més objectius i metes per complir, afirmant que les creences dels estudiants del que podia passar una vegada graduats eren molt a llarg termini (citats per Zalazar i Cupani, 2018).

Per altra banda, l'autoeficàcia i la satisfacció acadèmica també estableixen una relació, ja que s'ha evidenciat que la satisfacció acadèmica constitueix un factor important degut a que es relaciona amb l'ajust acadèmic, la integració social i la persistència acadèmica (Lent et al., 2009; Lent et al., 2007; Lent et al., 2013; citats per Zalazar i Cupani, 2018).

Amb relació a l'autoeficàcia, el lloc des d'on es fan servir els dispositius per connectar-se a Internet és un factor a tenir en compte perquè els alumnes que només es connecten des de la universitat tenen millors resultats acadèmics que els que ho fan des de més llocs (Duart et al., 2008; citat per Castaño, 2011). Es pot establir una correlació entre la presencialitat del curs acadèmic de primer, provocant la connexió a Internet des de la Universitat respecte a la virtualitat del curs de quart, provocant la connexió des de diversos llocs i un resultat més baix amb relació a l'autoeficàcia.

Si bé els alumnes de primer curs han tret resultats més elevats en gairebé totes les variables analitzades (entorn comfortable, recolzament professorat, satisfacció vital, satisfacció acadèmica i autoeficàcia), hi va haver una variable on els alumnes de quart curs van obtenir major resultat: el factor 2 de l' A-CEA (Planificació). Aquest factor fa referència a la "human capacity for the mental anticipation of action steps that seem necessary to achieve a goal" (Softcatalà, 2021). Donat que els alumnes de quart curs porten molta més experiència a la universitat, és lògic pensar que això els ha aportat certs aprenentatges que els ajuden a planificar-se millor.

Aquest article no està exempt de limitacions, en primer lloc, existeixen algunes limitacions en aquest estudi que poden ser superades en estudis posteriors.

Per altra banda, aquest estudi va ser realitzat amb una mostra concreta (els alumnes de primer curs i els alumnes de quart curs), d'una carrera concreta (Educació Social), en un context determinat (Girona, Catalunya). Per altra banda, va ser realitzat durant el curs acadèmic 2020-2021. Tot això influeix en el fet que els resultats no puguin ser universals ni puguin extrapolar-se a altres cursos, carreres i universitats. Tot i això, aporta gran coneixement sobre el benestar psicològic d'aquests dos cursos i les diferències que se'n deriven, ja que han participat en l'estudi quasi la totalitat dels alumnes.

En conclusió, aquest estudi aporta coneixement rellevant en el camp de l'estudi de l'afectació de la pandèmia per COVID-19 en l'àmbit universitari i en l'afectació de l'alumnat a causa de les noves mesures establertes arran de la situació excepcional. En primer lloc, aporta informació rellevant de com s'han hagut d'adaptar els alumnes a la situació de virtualitat acadèmica: si bé els alumnes dels dos cursos acadèmics disposen d'una bona connexió a internet i un dispositiu adequat (tot i que el 25,2% de l'alumnat va haver de fer una inversió econòmica per tal d'adaptar-se a la nova situació), els alumnes de primer curs disposen d'un entorn més confortable que els alumnes de quart curs (presumiblement influït pel canvi en la mobilitat estudiantil i el lloc de residència dels estudiants) i tenen una major sensació de recolzament acadèmic. Per altra banda, l'alumnat dels dos cursos ha patit una alteració en la seva rutina i han vist com augmentaven les seves responsabilitats arran de la pandèmia, cosa que ha pogut provocar afectacions a nivell psicològic.

Pel que fa al benestar psicològic i acadèmic, els alumnes de primer curs tenen una millor percepció de satisfacció vital, una major satisfacció acadèmica i major autoeficàcia, constructes que es poden interrelacionar i influir-se entre ells. Per altra banda, els alumnes de quart curs disposen d'una major planificació a l'hora de realitzar les tasques acadèmiques, cosa que pot estar influïda per la seva expertesa per haver cursat altres anys acadèmics universitaris anteriorment.

Conflicte d'interessos

L'autora d'aquest estudi era alumna de quart curs del Grau d'Educació Social de la Universitat de Girona durant la realització d'aquesta investigació.

Agraïments

Un fort agraïment a tots els alumnes de primer i quart curs que van participar en l'estudi.

Per altra banda, un agraïment al professor que va tutoritzar aquest estudi, Carles Rostan i a tots els professors que van facilitar espais o informació per poder recollir el resultats: Eliseu Carbonell i Mauro Carlos Moschetti.

Referències

Aenelle, B., Giménez, A. i Robledo, S. (2021) Estudiantes universitarios y pandemia: aislamiento y virtualidad. *Revista de Políticas Sociales* (7), 19-24.

Álvarez, F. J. (2020). Estado de alarma o de excepción. *Estudios Penales Y Criminológicos*, 40, 1-20. <https://doi.org/10.15304/epc.40.6706>

Balluerka, N., Gómez, J., Hidalgo, D., Gorostiaga, A., Espada, J. P., Padilla, J. L. i Santed, M. A. (2020). *Las consecuencias psicológicas de la covid-19 y el confinamiento*. Leioa, Espanya: Servicio de publicaciones de la Universidad del País Vasco.

Bandura, A. (1987). *Pensamiento y acción: fundamentos sociales*. Martínez Roca.

Cabanach, R., Valle, A., Rodríguez, S., Piñeiro, I. i Freire, C. (2010). Escala de afrontamiento del estrés académico (a-cea). *Revista Iberoamericana de Psicología y Salud*, 1(1), 51-64.

Casadiego, A. M., Trujillo, C., Gaitán, C. E., Chávarro, G. M, Cuervo, L. C. i Díaz, M. L. (2018). Factores predictores de la satisfacción vital en estudiantes de educación de la Universidad Surcolombiana. *Actualidades en Psicología*, 32(124), 1-13. <https://doi.org/10.15517/ap.v32i124.26780>

Castaño, J. (2011). *El uso de internet para la interacción en el aprendizaje: un análisis de la eficacia y la igualdad en el sistema universitario catalán*. (Tesis de doctorat, Universitat Oberta de Catalunya, Catalunya)

Curubo, J. (2020). *Satisfacción académica en estudiantes universitarios en modalidad remota por la pandemia COVID-19* (Treball de final de Grau, Pontificia Universidad Javeriana, Colòmbia).

Dominguez, S. A. i Campos, Y. (2017). Influencia de la satisfacción con los estudios sobre la procrastinación académica en estudiantes de psicología: un estudio preliminar. *Liberabit*, 23(1), 123-135. <https://doi.org/10.24265/liberabit.2017.v23n1.09>

González Velázquez, L. (2020). Estrés académico en estudiantes universitarios asociados a la pandemia por COVID-19. *Espacio i+d, innovación más desarrollo*, 9(25). <https://doi.org/10.31644/IMASD.25.2020.a10>

Inzunza, B., Ortiz, L., Pérez, C., Torres, G., McColl, P., Meyer, A.,... i Bustamante, C. (2015). Estructura Factorial y Confiabilidad del Cuestionario de Satisfacción Académica en Estudiantes de Medicina Chilenos. *Revista Iberoamericana de Diagnóstico y Evaluación - e Avaliação Psicológica*, 2(40), 73-82.

Lozano, A., Fernández, J. S., Figueredo, V. i Martínez, M. (2020). Impactos del confinamiento por el COVID-19 entre universitarios: Satisfacción Vital, Resiliencia y Capital Social Online. *International Journal of Sociology of Education*, 79-104.

Marginson, S. (2020, Juliol 20). Covid-19 and the market model of higher education: Something has to give, and it won't be the pandemic. [Entrada en un blog]. <https://www.researchcghe.org/blog/2020-07-20-covid-19-and-the-market-model-of-higher-education-something-has-to-give-and-it-wont-be-the-pandemic/>

Marquès, P. (2001). Algunas notas sobre el impacto de las TIC en la universidad. *Educar*, (28), 83-98.

Mok, K.H., Xiong, W., Ke, G. i Cheung, J. O. W. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on international higher education and student mobility: Student perspectives from mainland China and Hong Kong. *International Journal of Educational Research*, 105(101718), 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101718>

Novoa, C. i Barra, E. (2015) Influencia del apoyo social percibido y los factores de personalidad en la satisfacción vital de estudiantes universitarios. *Terapia psicològica*, 33(3).

Organització Mundial de la Salut (OMS). (2020, abril 27). *COVID-19: cronología de la actuación de la OMS: comunicados de prensa*. [Consulta: 21 de maig de 2021]. <https://www.who.int/es/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>

Patricio, R. i Pando, V. (2020) Salud mental infanto-juvenil y pandemia de Covid-19 en España: cuestiones y retos. *Revista de psiquiatria infanto-juvenil*, 37(2), 30-44. <https://doi.org/10.31766/revpsij.v37n2a4>

Sanjuán, P., Pérez, A. M. i Bermúdez, J. (2000). Escala de autoeficacia general: datos psicométricos de la adaptación para población española. *Psicothema* 12 (2), 509-513.

Softcatalà (2021). *Diccionari multilingüe* [Consulta 19 de maig de 2021]. <https://www.softcatala.org/diccionari-multilingue/paraula/planificaci%C3%B3/>

Tesar, M. (2020). Towards a Post-Covid-19 'New Normality?': Physical and Social Distancing, the Move to Online and Higher Education. *Policy Futures in Education*, 18(5), 556-559. <https://doi.org/10.1177/1478210320935671>

Universitat de València, Unidad de Investigación de Psicología del Deporte (UIPD). (s. d.). Instrumentos validados por la UIPD: Escala de Satisfacción con la vida (SWLS). <https://www.uv.es/uipd/cuestionarios/accesolibre/ESV.pdf>

Xiong, W., Mok, K. H. i Jiang, J. (2020). Hong Kong University students' online learning experiences under the Covid-19 pandemic. [Entrada en un blog]. <https://www.hepi.ac.uk/2020/08/03/hong-kong-university-students-online-learning-experiences-under-the-covid-19-pandemic/>

Zalazar, M. F. i Cupani, M. (2018). Adaptación de las escalas de expectativas de resultado, metas de progreso y satisfacción académica en estudiantes universitarios. *Revista Electrónica de Investigación Educativa*, 20(3), 105-114. <https://doi.org/10.24320/redie.2018.20.3.1675>

Aquest article està subjecte a la normativa de publicació de la revista de Pedagogia i Treball Social de la Universitat de Girona:

https://revistes.udg.edu/pedagogia_i_treball_social/about/submissions#onlineSubmissions